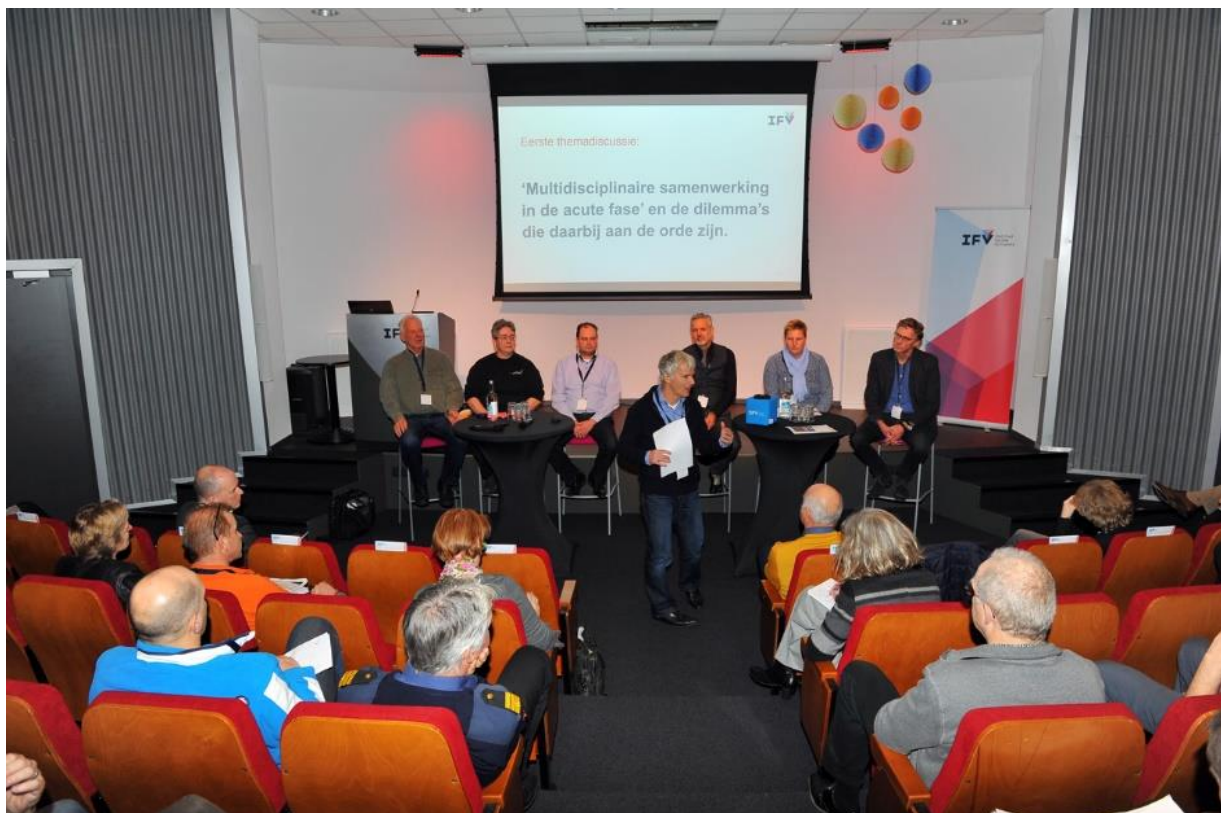

Plug-in kennissessie: Aanpak asbestincidenten, stof tot nadenken

Asbestincidenten blijven de gemoederen in veiligheidsland bezighouden. Een continu balanceren op de grens tussen “onderschatting” van de gezondheidsgevaaren aan de ene kant en doorslaan in maatregelen aan de andere kant. In een poging een meer eenduidige en evenwichtige multidisciplinaire aanpak van asbestincidenten te bewerkstelligen, heeft het IFV in december 2016 de handreiking Aanpak asbestincidenten werkversie 1.0 inclusief bijbehorende bestuurlijke oplegger uitgebracht. Het is nadrukkelijk een werkdocument dat nog verdere lokale en/of regionale invulling behoeft en eind 2017 zal worden geëvalueerd. Een aan de handreiking gewijde plug-in kennissessie op 26 januari 2017 leverde alvast de nodige kanttekeningen en input op.

Handreiking in een notendop

De handreiking Aanpak asbestincidenten is een multidisciplinair document, dat tot stand is gekomen met kennis en praktijkervaringen vanuit alle kolommen, alsmede medewerking van enkele omgevingsdiensten en het Ministerie van I&M. De handreiking vervangt het Plan van aanpak asbestincidenten uit 2006. Nieuw is onder andere het onderscheid in het vrijkomen van asbest in binnen- en buitensituaties. Met schema's voor de acute fase en de herstelfase worden acties van brandweer, politie, geneeskundige kolom, gemeente, RUD's/OD's en private partijen in elke fase beter op elkaar afgestemd.

Handreiking versus regelgeving

Onder leiding van lector Crisisbeheersing Menno van Duin bespreken de experts aan de plug-in sessie tafel - met elkaar en de deelnemers in de zaal - in twee rondes thema's die van belang zijn voor de acute fase en de herstelfase. In de acute fase gaat het - in de discussie - allereerst om de vraag hoe kan worden vastgesteld of daadwerkelijk asbest is vrijgekomen of niet. En zo ja, hoe ver het materiaal zich heeft verspreid en wat de feitelijke gezondheidsrisico's

zijn. Een breed gedeelde mening in de zaal is dat die risico's zwaar worden overdreven en dat maatregelen in de sfeer van afzettingen, noodverordeningen en saneringsmaatregelen in veel gevallen 'over de top' zijn. Kan het allemaal niet wat minder?

Het dilemma blijkt in de hand te worden gewerkt door de zeer strenge overheidsregelgeving. Die is vooral gericht op werknemers die in het arbeidsproces frequent en langdurig met asbest in aanraking komen en houdt geen rekening met mensen die heel sporadisch en kortdurend aan asbest worden blootgesteld. Zoals hulpverleners en ook publiek bij een brand. Hoewel het risico voor die tweede groep mensen nihil is, hanteert de overheid wel de strenge regelgeving om verspreiding van het spul te voorkomen en het vrijgekomen asbest tot de laatste kruimel op te ruimen. Een belangrijk punt van aandacht voor de crisiscommunicatie tijdens een asbestincident. Want het is aan burgers niet uit te leggen dat voor hen het risico op gezondheidsschade bijna nul is, terwijl in het besmette gebied mannen in witte pakken bomen en daken lopen te stofzuigen en hele tuinen afgraven.

Verschil duiden

Daarom is de inzet van ervaren publieke deskundigen, zoals een Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen, zo belangrijk voor de besluitvorming en communicatie, bepleit Frans Greven, GAGS bij de Veiligheidsregio Groningen (en communicatiespecialist i.r.t. asbestincidenten). Zo'n specialist moet het verschil tussen het werkelijke gezondheidsgevaar en de genomen maatregelen goed duiden. Een goed advies is ook belangrijk om te voorkomen dat bestuurders met 'slappe knieën' zich door een commercieel asbestadviesbureau laten dwingen tot maatregelen die zwaar overdreven zijn. "Met een goed integraal publiek advies kiest een burgemeester wel voor de nuance", denkt Greven.

Die commerciële asbestanalisten zijn bij de aanpak van een asbestincident wel een noodzakelijke schakel, zo blijkt uit de verdere discussie met de zaal. Want de Adviseur Gevaarlijke Stoffen van de brandweer kan in de acute fase dan wel een redelijk betrouwbare grove scan doen, een gedegen analyse van het verspreidingsgebied en de risico's en een adequaat saneringsplan vraagt om een gecertificeerde specialist, die door de overheid verplicht wordt gesteld. Om het evenwicht te bewaken moet de overheid dan wel goed beslagen ten ijs komen en altijd de regie en de leiding houden. Zij moeten bewaken dat de analyse en saneringsplannen niet zwaarder uitpakken dan strikt noodzakelijk. Pieter van der Torn, GAGS en lid van de Opleidings- en Registratiecommissie GAGS, vindt het daarnaast essentieel om in de communicatie onderscheid te maken tussen acute gezondheidsrisico's en verspreidingsrisico's. De acute risico's als asbest op straat ligt zijn dan misschien beperkt, als het aan schoenen of kleding mee naar binnen wordt genomen in de woning en daar lang in kleine vezels blijft rondzweven, is het een ander verhaal. Dat moet aan het publiek worden duidelijk gemaakt.

Hoe te handelen in de eerste fase van het incident als er nog twijfel is over de vraag óf er asbest is vrijgekomen en hoe ver het zich heeft verspreid?

Casparus Hensen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid wil op veilig spelen: "Wat is er op tegen om er in beginsel van uit te gaan dat het daadwerkelijk asbest betreft en later terug te schalen als het mee blijkt te vallen? Dan zitten we safe." In de zaal klinkt verweer. Dan wordt direct groot uitgepakt met afzettingen, noodverordeningen en ontsmettingsacties, terwijl achteraf blijkt dat er niets aan de hand is. Het risico dat mensen in deze

omstandigheden echt ziek worden van asbest is verwaarloosbaar klein, dus houd de aanpak zo klein mogelijk en beheersbaar zolang een besmetting nog niet zeker is, is de wens in de zaal.

Rol verzekeraars

Een ander dilemma dat tijdens de discussie wordt aangesneden is de rol van verzekeraars in de nafase. Jetty Middelkoop van Brandweer Amsterdam-Amstelland en Louis van Wijk van gemeente Bodegraven-Reeuwijk signaleren dat het opruimen van asbestverontreiniging conform de strenge wet- en regelgeving een kostbaar karwei is. En wie zal dat betalen?

In veel gevallen niet de verzekeraars, stelt Middelkoop vast, want die hebben uitkeringen voor de gevolgen van een asbestincident vaak niet in hun polis opgenomen. Gevolg is dat voor het openbare gebied de gemeente de buidel mag trekken voor het schoonmaken van straten en plantoenen, terwijl eigenaren van besmette huizen en bedrijven zelf voor de kosten mogen opdraaien. Dat voelt onrechtvaardig als de bron van de besmetting zich buiten je eigendom

bevindt en je niet verantwoordelijk bent voor het ontstaan van de besmetting. Omdat overleg met de verzekeraar over het kostenverhaal veel tijd kan kosten, blijft het asbest soms lang liggen vóóordat een besluit wordt genomen over de sanering.

Kan Salvage hier wellicht iets betekenen om de zaken te versnellen? Een in de zaal aanwezige vertegenwoordiger van Salvage licht toe dat die rol beperkt is, want de organisatie heeft geen mandaat om namens de verzekeraar een asbestsanering op te starten. Wel kan Salvage faciliteren en bemiddelen. Salvage onderzoekt nog of zijn rol in de opstartfase van asbestsanering na een incident versterkt kan worden.

Communicatie kritische succesfactor

Communicatie blijft gedurende de kennissessie de rode draad. Zowel in de acute fase als in de nafaase van een asbestincident is essentieel welke boodschap wordt gecommuniceerd met de bewoners van het besmette gebied en de media en hoe sterk de argumentatie onder het nieuws is.

Communicatiestrateg Koen van Tankeren signaleert het dilemma dat de boodschap van 'geen gezondheidsrisico' vaak niet overeenkomt met de voor het publiek zichtbare acties in het besmette gebied, zoals de eerdergenoemde mannen in witte pakken. Onderscheid maken in feitelijk gevaar en wettelijke opruimtaak en de daarbij horende beschermingsgraad van de betrokken opruimspecialisten is een uitdaging voor bestuurders als zij de media of de bevolking te woord staan.

Er is nog een aandachtspunt rond mediaberichtgeving dat lastig is te tackelen, namelijk het feit dat op radio en TV vaak al heel snel allerlei 'deskundigen' worden opgevoerd om over de risico's en de aanpak te worden bevraagd, terwijl onduidelijk is met welk gezag en welke onderbouwing die externe experts hun uitspraken doen. Dit kan 'vervuiling' van de crisiscommunicatie geven. Als hiermee onnodige ongerustheid wordt gewekt, kan de gemeente of de veiligheidsregio het dan nog goed maken? Een belangrijke opgave voor de overheid is daarom dat de juiste publieke deskundigen (bijv. GAGS/AGS) zo snel als mogelijk in stelling worden gebracht om een evenwichtig verhaal te vertellen via de media. Tot slot: als gevolg van de berichtgeving over asbestincidenten, ontstaat voor bestuurders ook een soort door de media opgelegde 'maatschappelijke norm' waaraan zij willen voldoen. Immers: als een burgemeester uit een buurgemeente een asbestincident "doortastend aanpakt volgens het boekje", moet je van goeden huize komen als je wilt uitstralen dat het in jouw gemeente wel wat minder fors mag worden aangepakt. Voorbeeld doet namelijk volgen.

Handreiking, een levend document

Na twee discussieronden vinden de meeste deelnemers dat er weliswaar een goede en bruikbare handreiking ligt qua methodiek, maar dat er nog wel wat puntjes op de i moeten worden gezet voor een optimale werkbaarheid. Zo wordt een goede onderbouwing van beschreven maatregelen met normen wenselijk geacht, om meer duidelijkheid over nut en noodzaak van de gekozen aanpak te scheppen. Verder wordt door sommigen de rol van omgevingsdiensten in de handreiking gemist, terwijl ook bij die diensten veel inhoudelijke kennis te halen is, waarvan gemeenten en veiligheidsregio bij een incident kunnen profiteren. Vanuit het panel wordt aangegeven dat de omgevingsdiensten wel degelijk een goede en duidelijke positie hebben gekregen in de handreiking en bijbehorende bestuurlijke oplegger.

Asbestdeskundige Jan Tempelman beaamt dat de handreiking niet het eindstation is, maar dat het een levend document is waarmee de veiligheidsregio's en gemeenten aan de slag kunnen (en moeten). Met input vanuit praktijkervaringen en casuïstiek kan de handreiking worden aangepast en uitgebreid. De grote meerwaarde die Tempelman nu al ziet is dat de Adviseurs Gevaarlijke Stoffen brandweer en Gezondheidskundig

Adviseurs Gevaarlijke Stoffen een duidelijke en goede positionering en aldus grotere adviesrol krijgen in de acute fase, zodat de situatie zo snel mogelijk gede-escaleerd kan worden.

Mariëtte Hilhorst, milieuspecialist bij de politie in Gooi- en Vechtstreek, vindt het goed dat deelnemers zaken signaleren die nog ontbreken in de handreiking. Haar oproep is dan ook: kom met voorstellen voor verbetering en aanvulling! En ga in jullie eigen regio met de handreiking aan de slag om de zaken te organiseren. Zorg er met elkaar voor dat je de deskundigheid kunt invoeren die je nodig hebt als je voor een asbestincident komt te staan.